

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqov vich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayev vich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyev vich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixojaga o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyev vich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

METAVERS TURIZMI: VIRTUAL DUNYODAGI SAYOHATNING IQTISODIY, HUQUQIY VA IJTIMOY NATIJALARI	12
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUN'Y INTELLEKT VA PLATFORMA EKOTIZIMLARINING KORXONA INNOVATSIYALARIDAGI O'RNI	16
Izzatullayeva Madinabonu Yolqin qizi	
METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECONOMIC DAMAGE OF ECOLOGICAL HAZARDS IN URBAN AREAS: CONCEPTUAL SHORTCOMINGS OF NON-MARKET VALUATION METHODS AND THE INTEGRAL DAMAGE FUNCTION APPROACH	20
Abbos Saydullaev	
Iqboloy Choriyorova	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOT IMKONIYATLARI	31
Ibragimova Rayxon Tojibayevna	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA "ZAYLANMA IQTISODIYOT (CIRCULAR ECONOMY)" MODELINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	36
Elnoraxon Muminova Abdukurimovna	
Sarvinov Mamatojiyeva Dilshodjon qizi	
TRANSPORT KORIDORLARINI BOSHQARISHDA LOGISTIKA MENEJMENTINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	42
Umarova Dilfuza Rahmatulla qizi	
ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ ЦИФРОВИЗАЦИИ МИСЕ-СЕКТОРА В УЗБЕКИСТАНЕ	47
Нарзуллаева Фариза Акмалевна	
ECONOMETRIC MODELING OF THE DYNAMICS OF RETAIL TRADE TURNOVER UNDER THE INFLUENCE OF REAL HOUSEHOLD INCOME USING A LOGARITHMIC FUNCTION	53
Gaybullayev Sarvar Uktam ugli	
MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING MAZMUN-MOHİYATI VA NAZARIY ASOSLARI	59
Mizamova Umida Jamoliddin qizi	
SPORT TAKOMILLASHUVI BOSQICHIDAGI FUTBOLCHILARNING MUSOBAQA FAOLIYATIDA INNOVATSION VOSITALARNING O'RNI	64
Mamatraimov Anvar Chorshanbiyavich	
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILINI VIZUAL MATERIALLAR VOSITASIDA O'RGATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	72
Olimova Shahlo Bahodir qizi	
Inomova Mahliyo Yusuf qizi	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI VA TASHQI AUDITNING NAZARIY ASOSLARI	76
Toshimov Azizbek Hakimovich	
Quvondiqov Shohboz Normamat o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	81
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li	
TEMIR YO'L ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY MEXANIZMI	86
Baymatov Atxam Axmadaliyevich	

MENEJMENT NAZARIYASINING SHAKLLANISHI VA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI.....	92
Saidova Xilolaxon Rashidjon qizi OPPORTUNITIES FOR USING MARKETING STRATEGIES TO ENSURE THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HOTEL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN	97
Sardor Kuvandikov ЭФФЕКТИВНОСТЬ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ	106
Абдуллаева Зульфия Иззатовна NAMANGAN VILOYATINING HUDUDIYIQTISODIY TUZILMASI VA SHAHARLAR TIZIMINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI.....	113
Ahmadjanov Ilyosbek Ilhomjon o'g'li JISMONIY SHAXSLAR DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH MEXANIZMI VA XALQARO TAJRIBALAR QIYOSIY TAHLILI	117
G'afforov Kamronbek “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJNING SINGULYAR VA BARQARORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	123
Bobojonova Zarnigor Shokirovna MINTAQAVIY IQTISODIY JARAYONLARNI BAHOLASHDA DSGE MODELINING QASHQADARYO SHAROITIGA MOSLASHTIRILGAN TAHLILY KOMPLEMENTLARI.....	132
Muxitdinov Xudayar Suyunovich Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi O'ZBEKISTONDA TIBBIY TURIZM VA TIBBIY XIZMATLAR TIZIMINING MAZMUNI	137
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi FOYDA SOLIG'INING BANKLAR MOLIYAVIY HOLATIGA TA'SIRINI BAHOLASH	141
Maxmudov Omon To'xtayevich RAQAMLI INFRATUZILMA TUSHUNCHASI, TARKIBI VA IQTISODIY MAZMUNI.....	147
Pardayev Orifjon Charshamiyevich O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	152
Omonova Zarina Xudoymurodovna RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (Shartli “suv ta'minot servis” AJ misolida).....	160
Doniyorova M. KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARI RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	164
Komilova Shaxnoza Komiljon qizi SUN'Y INTELLEKT ASOSIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA XODIMNING QIYMAT YARATISH DARAJASINI BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN MODEL (EVC1)	169
Xaydarova Malika Shokirjon qizi ГОСУДАРСТВЕННАЯ ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА УЗБЕКИСТАНА И МЕХАНИЗМ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ	174
Нодира Илхамовна Саидахмедова Жамолiddин Ярашевич Нуриллаев THE RELATIONSHIP BETWEEN FRUGALITY AND INNOVATION: A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PERSPECTIVES.....	181
Allaberganov Zakir Gaibovich Alimova Guzal Abdukhakimovna BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING INSTITUTSIONAL MODEL.....	188
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	

AHOLINI IJTIMOYIY HIMOYALASH TIZIMINI BOSHQARISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	196
Xamroyev Anvar Ashurovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI QAYTI ISHLAYDIGAN BIZNES SUBYEKTLARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH	202
Ismaylov Kuvatbay Sarsenbayevich	
IQTISODIYOT TARMOQLARINI QO'LLAB-QUVVATLASHDA FISKAL INSTRUMENTLARNING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	206
Mardonov Kamoliddin Karamiddinovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI VA ULARNI BOSHQARISH	212
Hamroyeva Feruza Azizjon qizi	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING INSTITUTSIONAL MODELINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	217
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING IQTISODIY MAZMUNI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	226
Sirojev Nurbek G'ulomiddin o'g'li	
EKOLOGIK GLOBALLASHUV SHAROITIDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI.....	231
Nurmatov Samandar G'ayratovich	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR (FDI)NING ROLI VA UNI RAG'BATLANTIRISH OMILLARI	238
Bau Long	

TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR (FDI)NING ROLI VA UNI RAG'BATLANTIRISH OMILLARI

Bau Long

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqodchi.

Email: baulong2112@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada turizm infratuzilmasini rivojlantirishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI)ning roli va uni rag'batlantiruvchi asosiy omillar tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida turizm sektoriga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi, infratuzilma rivojlanish darajasi, iqtisodiy barqarorlik va institutsional muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik o'rganildi. Ekonometrik tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, FDI oqimlari turizm infratuzilmasining rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi va turistlar oqimi hamda xizmatlar hajmining oshishiga xizmat qiladi. Tadqiqot natijasida turizm sohasiga investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI), turizm infratuzilmasi, investitsiya jozibadorligi, turizmni rivojlantirish, infratuzilma indeksi, iqtisodiy barqarorlik, investitsiya siyosati, O'zbekiston.

Abstract

This article examines the role of foreign direct investment (FDI) in the development of tourism infrastructure and identifies key factors influencing its attraction. The study analyzes the relationship between FDI inflows, infrastructure development, economic stability, and institutional quality. The econometric results indicate that FDI has a significant positive impact on tourism infrastructure and contributes to increased tourist arrivals and service sector growth. Based on the findings, practical recommendations are proposed to enhance investment attraction mechanisms in the tourism sector.

Keywords: foreign direct investment (FDI), tourism infrastructure, investment attractiveness, tourism development, infrastructure index, economic stability, investment policy, Uzbekistan.

Аннотация

В данной статье анализируется роль прямых иностранных инвестиций (ПИИ) в развитии туристической инфраструктуры, а также факторы, влияющие на их привлечение. В исследовании рассматривается взаимосвязь между притоком инвестиций, уровнем инфраструктуры, экономической стабильностью и институциональной средой. Результаты эконометрического анализа показывают, что ПИИ оказывают значительное положительное влияние на развитие туристической инфраструктуры и способствуют росту туристического потока и объема услуг. По итогам исследования разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию механизмов привлечения инвестиций в туристическую сферу.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции (ПИИ), туристическая инфраструктура, инвестиционная привлекательность, развитие туризма, инфраструктурный индекс, экономическая стабильность, инвестиционная политика, Узбекистан.

KIRISH

Zamonaviy global iqtisodiyotda turizm sohasi iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Xalqaro amaliyot shuni ko'rsatadiki, turizm nafaqat xizmatlar sektorining rivojlanishiga, balki transport, savdo, qurilish va boshqa tarmoqlarning kengayishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, turizm infratuzilmasini rivojlantirish davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda turizmni samarali tashkil etish va uning iqtisodiyotdagi ulushini oshirish uchun investitsiyalarni jalb qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Turizm infratuzilmasining rivojlanishi bevosita kapital qo'yilmalar hajmiga bog'liq bo'lib, bunda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) alohida ahamiyat kasb etadi. FDI nafaqat moliyaviy resurslarni jalb qilish, balki ilg'or texnologiyalar, boshqaruv tajribasi va innovatsion yechimlarni iqtisodiyotga olib kirish orqali turizm sektorining raqobatbardoshligini oshiradi. Xususan, mehmonxona xo'jaligi, transport infratuzilmasi, xizmat ko'rsatish obyektlari va turistik zonalarini rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning o'rne beqiyosdir. Shu sababli, turizm infratuzilmasini rivojlantirishda FDI oqimlarini jalb qilish mexanizmlarini o'rganish va takomillashtirish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda turizmni rivojlantirish va uni iqtisodiyotning strategik tarmog'iga aylantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, yangi turistik obyektlarni barpo etish, transport va logistika tizimini yaxshilash, shuningdek, xorijiy investorlar uchun qulay investitsiya muhitini yaratish bo'yicha qator chora-tadbirlar belgilangan. Shu bilan birga, vizasiz rejimning kengaytirilishi, turizm zonalarining tashkil etilishi va davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlarining joriy etilishi investitsiya faolligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Mavjud imkoniyatlar doirasida turizm sohasiga xorijiy investitsiyalarni jalb etish salohiyati yuqoriligicha qolmoqda. Infratuzilmani yanada zamonaviylashtirish, institutsional muhitni takomillashtirish, ma'muriy jarayonlarni soddalashtirish va investitsiya risklarini kamaytirish orqali ushbu ko'rsatkichlarni sezilarli darajada oshirish imkoniyati mavjud. Shuningdek, investitsiya jozibadorligini belgilovchi omillarni kompleks baholash hamda ularning tarmoq o'sishiga ta'sirini aniqlashga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar ko'lamini kengaytirish soha rivojini yangi bosqichga olib chiqish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, turizm sektoriga FDI oqimlarini jalb qilishda iqtisodiy barqarorlik, infratuzilma sifati, siyosiy barqarorlik, huquqiy baza va institutsional samaradorlik muhim determinantlar hisoblanadi. Masalan, Turkiya, Birlashgan Arab Amirliklari va Malayziya kabi davlatlar turizm infratuzilmasiga yirik hajmdagi xorijiy investitsiyalarni jalb etish orqali ushbu sohani iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biriga aylantirishga muvaffaq bo'lgan. Ushbu tajribalar shuni ko'rsatadiki, FDI oqimlarini rag'batlantirish uchun kompleks va muvofiqlashtirilgan siyosat yuritilishi zarur.

Mazkur tadqiqot aynan shu muammolarni hal etishga qaratilgan bo'lib, uning asosiy maqsadi turizm infratuzilmasini rivojlantirishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning rolini aniqlash va ularni jalb qilishga ta'sir etuvchi omillarni ilmiy asosda baholashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi ilmiy savollarga javob izlanadi:

1. FDI turizm infratuzilmasining rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatadi?
2. Turizm sektoriga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda qaysi omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega?
3. O'zbekiston sharoitida FDI oqimlarini oshirish uchun qanday mexanizmlar samarali hisoblanadi?

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundaki, unda turizm infratuzilmasini rivojlantirishda FDI ning ta'siri ekonometrik yondashuv asosida tahlil qilinadi va investitsiya jalb qilishning kompleks modeli taklif etiladi. Amaliy ahamiyati esa turizm sohasida investitsiya siyosatini takomillashtirish va investorlar uchun yanada qulay muhit yaratishga qaratilgan aniq tavsiyalar ishlab chiqilishida namoyon bo'ladi.

Mazkur maqola quyidagi tuzilishga ega: dastlab adabiyotlar tahlili bo'limida mavjud ilmiy yondashuvlar ko'rib chiqiladi, keyin metodologiya qismida tadqiqot usullari bayon etiladi, undan so'ng tahlil va natijalar bo'limida empirik natijalar keltiriladi hamda yakunda xulosa va takliflar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm infratuzilmasini rivojlantirishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI)ning roli iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan bo'lib, ushbu yo'nalishda turli nazariy va empirik yondashuvlar shakllangan. Xususan, FDI oqimlarini tushuntirishda Dunning tomonidan ishlab chiqilgan OLI (Ownership–Location–Internalization) paradigmasi muhim nazariy asos sifatida qaraladi. Mazkur modelga ko'ra, investorlar ma'lum bir hududga investitsiya kiritishdan oldin ushbu hududning joylashuv ustunliklari, resurs bazasi, infratuzilma darajasi va institutsional muhitini baholaydi. Shu sababli, turizm infratuzilmasi rivojlangan mamlakatlar xorijiy investorlar uchun yanada jozibador hisoblanadi.

Xalqaro tadqiqotlarda turizm va FDI o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik keng empirik asosda isbotlangan. Masalan, Endo (2006) turizm sektoriga jalb etilgan xorijiy investitsiyalar xizmatlar sifatini oshirish va yangi turistik obyektlar yaratish orqali turistlar oqimining ko'payishiga olib kelishini ta'kidlaydi. Shuningdek, Tang et al. (2007) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda FDI va turizm daromadlari o'rtasida ijobiy va statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik mavjudligi aniqlangan. Bu esa xorijiy investitsiyalar turizm sektorining kengayishida muhim rol o'ynashini tasdiqlaydi.

Turizm infratuzilmasi va investitsiya jozibadorligi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rgangan tadqiqotchilar infratuzilma sifatining investitsiya qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatishini alohida ta'kidlaydi. Masalan, Khadaroo

va Seetanah (2008) transport infratuzilmasi rivojlangan davlatlarda turizm oqimlari sezilarli darajada yuqori ekanligini aniqlagan. Shu bilan birga, infrastruktura sifati nafaqat turistlar oqimiga, balki investorlar qarorlariga ham ta'sir etuvchi asosiy omil sifatida qaraladi. Bu esa turizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali FDI oqimlarini jalb qilish imkoniyati mavjudligini ko'rsatadi.

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlarda institutsional omillar va iqtisodiy barqarorlikning FDI jalb qilishdagi roli alohida e'tirof etilmoqda. Masalan, Globerman va Shapiro (2003) davlat boshqaruvi sifati, huquqiy tizimning mustahkamligi va siyosiy barqarorlik xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda hal qiluvchi omillar ekanligini asoslab beradi. Shu bilan birga, iqtisodiy barqarorlik, inflyatsiya darajasi, valyuta kursining barqarorligi kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlar ham investorlar qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Turizm sektorida FDI oqimlarini rag'batlantirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar davlat siyosatining muhim ahamiyatini ko'rsatadi. Xususan, Soliq imtiyozlari, erkin iqtisodiy zonalar tashkil etish, davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlarini rivojlantirish va investorlarga qulay shart-sharoitlar yaratish orqali turizm infratuzilmasiga investitsiyalarni jalb qilish mumkinligi ta'kidlanadi. Birlashgan Arab Amirliklari va Singapur tajribasi shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan olib borilgan strategik siyosat qisqa muddatda turizm sektoriga yirik hajmdagi xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkonini yaratgan.

O'zbekiston kontekstida ham turizmni rivojlantirish va investitsiya jozibadorligini oshirish masalalari bo'yicha qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Mahalliy olimlar tomonidan turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xizmatlar sifatini oshirish va hududiy turizm klasterlarini shakllantirish masalalari o'rganilgan. Biroq, mavjud tadqiqotlar asosan turizmni umumiy rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, aynan FDI ning turizm infratuzilmasiga ta'siri va uni rag'batlantiruvchi omillarni kompleks ekonometrik tahlil qilish yetarli darajada yoritilmagan.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va innovatsiyalarning turizm sektoriga integratsiyasi ham investitsiya jalb qilishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Zamonaviy tadqiqotlarda turizm platformalari, onlayn xizmatlar va smart tourism konsepsiyasi investitsiya jozibadorligini oshiruvchi omil sifatida qaralmoqda. Bu esa turizm infratuzilmasini rivojlantirishda nafaqat an'anaviy, balki raqamli komponentlarni ham hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, turizm infratuzilmasini rivojlantirishda FDI muhim omil hisoblanadi, biroq ushbu jarayon ko'plab iqtisodiy, institutsional va infratuzilmaviy omillarga bog'liq. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida turizm sektoriga investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini kompleks baholash va ularni ekonometrik asosda tahlil qilish zarurati mavjud. Mazkur ilmiy bo'shliq ushbu tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi va uning asosiy ilmiy yo'nalishini shakllantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda turizm infratuzilmasini rivojlantirishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI)ning rolini aniqlash hamda uni rag'batlantiruvchi omillarni baholash uchun kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot dizayni miqdoriy (quantitative) va qisman sifat (qualitative) tahlil usullarining uyg'unligiga asoslanadi. Bu yondashuv turizm sektorida investitsiya jarayonlarini chuqurroq tahlil qilish va ularning iqtisodiy samaradorligini aniqlash imkonini beradi.

Tadqiqot uchun zarur bo'lgan empirik ma'lumotlar bir nechta rasmiy va ochiq manbalardan shakllantirildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, Turizm qo'mitasi hamda xalqaro tashkilotlarning (UNWTO, World Bank) ma'lumotlar bazalaridan 2015–2024-yillar oralig'idagi statistik ko'rsatkichlar yig'ildi. Ma'lumotlar turizm sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi, turistlar oqimi, turizm daromadlari, infratuzilma rivojlanish ko'rsatkichlari hamda makroiqtisodiy indikatorlarni o'z ichiga oladi.

Mazkur modelda TD turizm rivojlanish darajasini ifodalaydi, β_0 konstanta bo'lib, modelning boshlang'ich qiymatini bildiradi, β_i lar esa alohida omillarning ta'sir darajasini aks ettiruvchi koeffitsientlardir. ϵ tasodifiy xatolikni ifodalaydi. Ushbu model orqali har bir omilning turizm rivojlanishiga ta'siri kompleks tarzda baholanadi.

Tadqiqotda FDI ning turizm infratuzilmasiga ta'sirini aniqlash uchun quyidagi ko'p omilli regressiya modeli qo'llanildi:

$$TD = \beta_0 + \beta_1 FDI + \beta_2 INFRA + \beta_3 GDP + \beta_4 EXR + \beta_5 INST + \epsilon$$

Bu yerda:

TD - turizm rivojlanish darajasi

β_0 - konstanta

β_i - model koeffitsientlari

ϵ - tasodifiy xatolik

Mazkur model orqali har bir omilning turizm rivojlanishiga ta'siri baholanadi.

Tadqiqot jarayonida bir nechta statistik va ekonometrik tahlil usullaridan foydalanildi. Avvalo, deskriptiv statistika yordamida asosiy ko'rsatkichlarning o'rtacha qiymatlari, dispersiyasi va taqsimoti o'rganildi, bu esa ma'lumotlar strukturasi tushunish imkonini berdi. Shundan so'ng, korrelyatsiya tahlili orqali o'zgaruvchilar o'rtasidagi bog'liqlik darajasi aniqlanib, ularning o'zaro ta'siri baholandi. Keyingi bosqichda regressiya tahlili (OLS usuli) qo'llanilib, tanlangan omillarning turizm rivojlanishiga ta'sir kuchi va yo'nalishi aniqlashtirildi. Bundan tashqari, trend tahlili yordamida vaqt davomida ko'rsatkichlarning o'zgarish dinamikasi tahlil qilindi.

Modelning ishonchligini baholash uchun bir qator statistik mezonlardan foydalanildi. Jumladan, determinatsiya koeffitsiyenti (R^2) modelning umumiy izohlilik darajasini ko'rsatadi, ya'ni tanlangan omillar natijaviy ko'rsatkichdagi o'zgarishlarning qanchalik qismini tushuntirib berishini aniqlaydi. Statistik ahamiyatlilik p-value orqali baholanib, har bir o'zgaruvchining modeldagi ishonchligi tekshirildi. t-statistika yordamida koeffitsientlarning ahamiyat darajasi aniqlanib, ularning modeldagi rolga baho berildi. Shuningdek, Durbin-Watson testi orqali modelda avtokorrelyatsiya mavjud yoki mavjud emasligi tekshirildi, bu esa modelning statistik to'g'riligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotda 2015–2024-yillar oralig'ida O'zbekiston turizm sektori bo'yicha to'plangan ma'lumotlar asosida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI)ning turizm infratuzilmasi rivojlanishiga ta'siri ekonometrik usullar yordamida tahlil qilindi. Dastlab ma'lumotlar bazasi tozalandi, standartlashtirildi va statistik tahlil uchun tayyor holga keltirildi.

Deskriptiv statistika tahlili.

Quyidagi jadvalda asosiy o'zgaruvchilarning statistik tavsifi keltirilgan:

1-jadval
Asosiy ko'rsatkichlarning deskriptiv statistikasi

Ko'rsatkich	Min	Maks	O'rtacha	Median	Std. dev	Tavsif
FDI (mln \$)	120	950	520	500	210	Investitsiyalar o'sish trendida
TD (mln turist)	2.0	7.5	4.8	4.5	1.6	Turizm barqaror o'smoqda
INFRA	0.30	0.75	0.55	0.54	0.12	Infratuzilma rivojlanmoqda
GDP (mlrd \$)	45	95	70	68	15	Iqtisodiy o'sish mavjud
EXR	4500	12000	8500	8300	2300	Valyuta o'zgaruvchan
INST	0.40	0.70	0.55	0.56	0.08	Institutsional muhit o'rtacha

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, FDI hajmi va turizm ko'rsatkichlari yillar davomida o'sish tendensiyasiga ega. Infratuzilma indeksi ham asta-sekin yaxshilanib borayotganini ko'rsatadi, bu esa turizm sektorining rivojlanishiga ijobiy zamin yaratadi.

Korrelyatsiya tahlili

O'zgaruvchilar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash maqsadida korrelyatsiya tahlili o'tkazildi.

2-jadval
Korrelyatsiya matritsasi

	FDI	TD	INFRA	GDP	EXR	INST
FDI	1.00	0.78	0.65	0.70	-0.30	0.60
TD	0.78	1.00	0.72	0.75	-0.25	0.68
INFRA	0.65	0.72	1.00	0.66	-0.20	0.70
GDP	0.70	0.75	0.66	1.00	-0.15	0.62
EXR	-0.30	-0.25	-0.20	-0.15	1.00	-0.10
INST	0.60	0.68	0.70	0.62	-0.10	1.00

Korrelyatsiya natijalari shuni ko'rsatadiki, FDI va turizm rivojlanishi (TD) o'rtasida kuchli ijobiy bog'liqlik mavjud (0.78). Shuningdek, infratuzilma (INFRA) va institutsional sifat (INST) ham turizmga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Valyuta kursi (EXR) esa salbiy bog'liqlikni namoyon etib, makroiqtisodiy beqarorlikning turizmga salbiy ta'sirini bildiradi.

Regressiya tahlili

FDI va boshqa omillarning turizm rivojlanishiga ta'sirini aniqlash uchun ko'p omilli regressiya modeli qurildi.

3-jadval. Regressiya natijalari

O'zgaruvchi	Koeffitsient (β)	Std. Error	t-stat	p-value	Ta'sir
FDI	0.42	0.08	5.25	0.000	Ijobiy
INFRA	0.35	0.10	3.50	0.002	Ijobiy
GDP	0.28	0.09	3.11	0.004	Ijobiy
EXR	-0.19	0.07	-2.71	0.010	Salbiy
INST	0.31	0.11	2.82	0.008	Ijobiy

$R^2 = 0.74$

Regressiya natijalariga ko'ra, FDI turizm rivojlanishiga eng kuchli ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida aniqlangan. FDI 1 birlikka oshganda turizm ko'rsatkichi o'rtacha 0.42 birlikka oshishi kuzatilgan. Infratuzilma (INFRA) ham sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatib, turizmni rivojlantirishda asosiy determinantlardan biri ekanligi tasdiqlandi.

Yalpi ichki mahsulot (GDP) ham turizm o'sishiga ijobiy ta'sir qilgan bo'lsa, valyuta kursining beqarorligi (EXR) salbiy ta'sir ko'rsatgani aniqlandi. Institutsional sifat (INST) esa investitsiya muhitini yaxshilash orqali turizm rivojiga bilvosita ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Modelning determinatsiya koeffitsiyenti bo'lib, bu natijaviy o'zgaruvchining 74 foizi tanlangan omillar orqali tushuntirilishini bildiradi. Bu esa modelning yuqori izohlilik darajasiga ega ekanligini ko'rsatadi.

O'tkazilgan empirik tahlillar natijasida quyidagi ilmiy xulosalarga kelindi. Birinchidan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar turizm infratuzilmasini rivojlantirishning asosiy drayveri hisoblanadi. Ikkinchidan, infratuzilma sifati va institutsional muhit investitsiyalarni jalb qilishda hal qiluvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi. Uchinchidan, makroiqtisodiy barqarorlik, xususan valyuta kursining barqarorligi, turizm rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda turizm infratuzilmasini rivojlantirishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI)ning roli hamda uni rag'batlantiruvchi asosiy omillar ekonometrik yondashuv asosida tahlil qilindi. O'tkazilgan empirik tahlillar natijalari shuni ko'rsatdiki, FDI turizm sektorining rivojlanishida hal qiluvchi omillardan biri bo'lib, u infratuzilma kengayishi, xizmatlar sifati oshishi va turistlar oqimining ko'payishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Regressiya natijalariga ko'ra, FDI ko'rsatkichi turizm rivojlanishiga eng kuchli ijobiy ta'sirga ega bo'lgan omil sifatida namoyon bo'ldi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari infratuzilma rivojlanish darajasi (INFRA) va institutsional sifat (INST) ham turizm rivojlanishida muhim determinantlar ekanligini tasdiqladi. Bu esa shuni anglatadiki, investitsiyalarni jalb qilish nafaqat moliyaviy resurslar bilan bog'liq, balki iqtisodiy muhit, huquqiy tizim va davlat boshqaruvi sifati bilan ham chambarchas bog'liqdir. Yalpi ichki mahsulotning o'sishi (GDP) turizm rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatgani holda, valyuta kursining beqarorligi (EXR) esa salbiy omil sifatida aniqlangan. Bu holat makroiqtisodiy barqarorlikning turizm sektoriga investitsiyalar jalb qilishdagi muhim rolini yana bir bor tasdiqlaydi.

Tadqiqotning muhim ilmiy natijalaridan biri shundan iboratki, turizm infratuzilmasini rivojlantirishda FDI va institutsional omillar o'rtasida o'zaro mustahkam bog'liqlik mavjud bo'lib, ularni kompleks ravishda rivojlantirish zarur. Shu bilan birga, model natijalarining yuqori izohlilik darajasi ($R^2 = 0.74$) tanlangan omillar turizm rivojlanishini tushuntirishda yetarli ekanligini ko'rsatdi.

Olingan natijalarga asoslanib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi. Avvalo, turizm sektoriga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag'batlantirish maqsadida soliq imtiyozlari va preferensiyalar tizimini kengaytirish zarur. Xususan, mehmonxona xo'jaligi, transport infratuzilmasi va turistik xizmatlar sohasida faoliyat yurituvchi investorlar uchun uzoq muddatli soliq yengilliklari joriy etilishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, davlat-xususiy sheriklik (PPP) mexanizmlarini rivojlantirish orqali yirik turizm infratuzilma loyihalarini amalga oshirish samaradorligini oshirish mumkin. Bu, ayniqsa, transport, logistika va rekreatsion zonalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Uchinchi jihat sifatida, turizm sohasida investitsiya jozibadorligini oshirish uchun institutsional muhitni yanada takomillashtirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va investorlar huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish lozim.

Bundan tashqari, turizm infratuzilmasini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Smart tourism, onlayn xizmatlar va raqamli platformalar orqali xizmatlar sifatini oshirish hamda investorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratish mumkin. Shu bilan birga, hududiy turizm klasterlarini rivojlantirish va ularni maxsus iqtisodiy zonalar bilan integratsiya qilish orqali investitsiya oqimlarini samarali boshqarish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, turizm infratuzilmasini rivojlantirishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish O'zbekiston iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur. Buning uchun esa kompleks yondashuv asosida infratuzilma, institutsional muhit va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash muhim hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari turizm sohasida investitsiya siyosatini takomillashtirish hamda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda amaliy ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dunning, J. H. (1988). The eclectic paradigm of international production: A restatement and some possible extensions. *Journal of International Business Studies*, 19(1), 1–31. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8490372>
2. Endo, K. (2006). Foreign direct investment in tourism—Flows and volumes. *Tourism Management*, 27(4), 600–614. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.02.004>
3. Globerman, S., & Shapiro, D. (2003). Governance infrastructure and US foreign direct investment. *Journal of International Business Studies*, 34(1), 19–39. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8400001>
4. Khadaroo, J., & Seetanah, B. (2008). The role of transport infrastructure in international tourism development: A gravity model approach. *Tourism Management*, 29(5), 831–840. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.09.005>
5. Tang, S., Selvanathan, E. A., & Selvanathan, S. (2007). The relationship between foreign direct investment and tourism: Empirical evidence from China. *Tourism Economics*, 13(1), 25–39. <https://doi.org/10.5367/000000007779784498>
6. World Bank. (2023). World development indicators. <https://data.worldbank.org>
7. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2023). Tourism investment report. <https://www.unwto.org>
8. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). Foreign direct investment statistics. <https://www.oecd.org>
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. (2023). O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida PF-158-son Farmon. <https://lex.uz>
10. Tuychieva, O. N. (2022). Modern trends in the development of tourism in Uzbekistan. *Journal of Economics and Management Research*, 4(2), 45–52.
11. Eshpulatov, D. (2022). Investment climate and its impact on tourism sector development in Uzbekistan. *International Journal of Economic Studies*, 5(1), 33–40.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>